

Sem. - III

Vertical – 1 Major

Syllabus
B.A. (Marathi - Major)
(Semester III)

Title of Paper: कादंबरी या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास

Sr. No.	Heading	Particulars
1	अभ्यासक्रमाचे वर्णन (Description of the Course) :	राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण - २०२० नुसार कला शाखेत तिसऱ्या सत्रासाठी (M1 या प्रारूपांतर्गत) मराठी मुख्य (Marathi Major) विषयाची निवड करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना 'कादंबरी या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास' (श्रेयांकने ४) या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन करणे अनिवार्य आहे. ‘कादंबरी’ हा आधुनिक काळातील एक महत्त्वाचा साहित्यप्रकार आहे. दीर्घ भाषिक अवकाश असणारा, व्यक्ती आणि समाज यांच्यातील गुंतागुंत व व्यामिश्रतेला स्पर्श करू शकणारा, एखाद्या पोटसमूहाचे, पोटसंस्कृतीचे तपशीलवार चित्रण करणारा, अनेककेंद्री आशयसूत्रे असणारा, ठरावीक स्वरूपाच्या तांत्रिक बंधनांपासून मुक्त असणारा, खुला व लवचीक साहित्यप्रकार हे कादंबरीचे ठळक स्वरूपविशेष आहेत. या पार्श्वभूमीवर पदवी स्तरावर मराठी भाषा आणि साहित्याचे अध्ययन करणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी ‘कादंबरी’ या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास करणे औचित्यपूर्ण ठरते. ‘कादंबरी या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास’ (श्रेयांकने ४) या अभ्यासपत्रिकेत एकूण चार घटक समाविष्ट करण्यात आले आहेत. यांपैकी पहिल्या आणि दुसऱ्या घटकांमध्ये ‘कादंबरी’ या साहित्यप्रकाराच्या तात्त्विक स्वरूपाचे अध्ययन करणे अभिप्रेत आहे. तिसऱ्या व चौथ्या घटकांमध्ये अध्ययनासाठी दोन कादंबरी संहिता समाविष्ट करण्यात आल्या आहेत. एक साहित्यप्रकार म्हणून कादंबरीच्या स्वरूपविशेषांचे व वेगळेपणाचे भान विद्यार्थ्यांमध्ये निर्माण व्हावे, तसेच विद्यार्थ्यांना कादंबरी संहितांचे अध्ययन करता यावे, ही उद्दिष्टे समोर ठेवून प्रस्तुत अभ्यासपत्रिकेची आखणी करण्यात आली आहे.
2	Vertical :	Major
3	Type :	Theory
4	Credit :	4 Credits (1 Credit = 15 Hours for Theory or 30 Hours of Practical Work in a Semester)
5	Hours Allotted :	60 Hours
6	Marks Allotted :	100 Marks

7	अभ्यासक्रम उद्दिष्टे (Course Objectives) : - कादंबरी या साहित्यप्रकाराचा उद्गम समजावून सांगणे. - कादंबरी या साहित्यप्रकाराचे विविध घटक व त्यांचे परस्परसंबंध स्पष्ट करणे. - कादंबरी या साहित्यप्रकाराची स्वरूपवैशिष्ट्ये व विविध प्रकार स्पष्ट करणे. - निवडक कादंबरी संहितांचे आशय आणि रचनादृष्ट्या आकलन व विश्लेषण करणे. - निवडक कादंबरी संहितांमधील कल्पित वास्तव आणि मूल्यदृष्टीचा परिचय करून देणे.
8	अभ्यासक्रम निष्पत्ती (Course Outcomes) : - विद्यार्थ्यांना कादंबरी या साहित्यप्रकाराचा उद्गम समजेल. - विद्यार्थ्यांना कादंबरी या साहित्यप्रकाराचे विविध घटक व त्यांचे परस्परसंबंध समजतील. - विद्यार्थ्यांना कादंबरी या साहित्यप्रकाराची स्वरूपवैशिष्ट्ये व विविध प्रकार स्पष्ट होतील. - विद्यार्थ्यांमध्ये निवडक कादंबरी संहितांचे आशय आणि रचनादृष्ट्या आकलन व विश्लेषण करण्याची क्षमता विकसित होईल. - विद्यार्थ्यांना निवडक कादंबरी संहितांमधील कल्पित वास्तव आणि मूल्यदृष्टीचा परिचय होईल.
9	अभ्यासक्रम घटक (Modules) : घटक - १ : कादंबरी या साहित्यप्रकाराचा तात्त्विक परिचय (भाग - १) अ) कादंबरी या साहित्यप्रकाराचा उद्गम (युरोपीय आणि भारतीय परंपरा) आ) कादंबरी या साहित्यप्रकाराचे घटक : आशयसूत्रे, कथानक, पात्र, घटना-प्रसंग, निवेदक व निवेदन, स्थल-काल (वातावरण), भाषा (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन १) घटक - २ : कादंबरी या साहित्यप्रकाराचा तात्त्विक परिचय (भाग - २) अ) कादंबरी या साहित्यप्रकाराची स्वरूपवैशिष्ट्ये : कथनात्मता, कल्पित वास्तव, समाजाभिमुखता आ) कादंबरी या साहित्यप्रकाराचे वर्गीकरण : - आशयदृष्ट्या वर्गीकरण : पौराणिक कादंबरी, ऐतिहासिक कादंबरी, सामाजिक कादंबरी, चरित्रात्मक कादंबरी, आत्मचरित्रात्मक कादंबरी - रचनादृष्ट्या वर्गीकरण : लघुकादंबरी (कादंबरीका), कादंबरी, बृहद् कादंबरी, कादंबरी मालिका (कादंबरीद्वय, कादंबरीत्रय, कादंबरीचतुष्टय) (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन १) घटक - ३ : कादंबरी संहितेचा अभ्यास (भाग - १) ढढाशास्त्री परान्ते : मुकुंदराव गणपतराव पाटील (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन १) घटक - ४ : कादंबरी संहितेचा अभ्यास (भाग - २) जुगाड : किरण गुरव (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन १)

10	पाठ्य ग्रंथ (Text Books) : १. ढढ्ढाशास्त्री परान्ने, मुकुंदराव गणपतराव पाटील, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई, तिसरी आवृत्ती - २००९. २. जुगाड, किरण गुरव, दर्या प्रकाशन, पुणे, २०१८.		
11	संदर्भ ग्रंथ (Reference Books) : मराठी : १. मराठी वाङ्मयकोश - खंड ४ (समीक्षा-संज्ञा), (समन्वयक संपा.) विजया राजाध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृती मंडळ, मुंबई, २००२. २. वाङ्मयीन संज्ञा - संकल्पना कोश, (संपा.) प्रभा गणोरकर आणि इतर, जी. आर. भटकळ फाउंडेशन, मुंबई, २००१. ३. कादंबरीविषयी, हरिश्चंद्र थोरात, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, २००६. ४. कादंबरी: एक साहित्यप्रकार, हरिश्चंद्र थोरात, शब्द पब्लिकेशन, मुंबई, २०१०. ५. कथनात्म साहित्य आणि समीक्षा, हरिश्चंद्र थोरात, शब्द पब्लिकेशन, मुंबई, २०११. ६. मराठी कादंबरी पैस आणि परीघ, नीतीन रिंगे, शब्द पब्लिकेशन, मुंबई, २०२१. ७. प्रदक्षिणा : खंड १ व २, (संपा.) अनिरुद्ध कुलकर्णी, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे, १९७२. ८. मराठी कादंबरी : तंत्र आणि विकास, प्र. वा. बापट व वा. ना. गोडबोले, व्हीनस प्रकाशन, पुणे, १९७३. ९. मराठी कादंबरीचे पहिले शतक १८५० ते १९५०, कुसुमावती देशपांडे, मुंबई मराठी साहित्य संघ प्रकाशन, मुंबई, दुसरी आवृत्ती - १९७५. १०. धार आणि काठ, नरहर कुरुंदकर, देशमुख आणि कंपनी, पुणे, १९७१. ११. कादंबरी आणि मराठी कादंबरी, उषा हस्तक, साहित्यसेवा प्रकाशन, औरंगाबाद, १९९३. १२. सत्यशोधक दीनमित्रकार मुकुंदराव पाटील समग्र वाङ्मय, मुकुंदराव गणपतराव पाटील, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई, १९९०. १३. 'मराठी नवकादंबरी', अक्षरांचा श्रम केला, विलास सारंग, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई, २०००. १४. 'कथनमीमांसा', गंगाधर पाटील, अनुष्टुभ, दिवाळी अंक, १९९१. १५. 'कथात्म अवकाश आणि प्रदेश', गंगाधर पाटील, अनुष्टुभ, मे-जून १९९१. English : 1. <i>Theory of the novel</i>, George Lukas, (Tr.) Edith Bone, London, Reprint, 1978. 2. <i>Rise of Novel</i>, Ian watt, Penguin, Harmondsworth, 1963. 3. <i>The Dialogic Imagination</i>, Mikhail Bakhtin (Edited by) Michael Holquist, (Tr.) Caryl Emerson and Michael Holquist, University of Texas Press, Austin, 1994. 4. <i>Narrative Discourse</i>, Gerard Genette, (Tr.) Jane E. Levin, Basil Blackwell, Oxford, 1980.		
12	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%; padding: 5px; vertical-align: top;"> Internal Continuous Assessment: 40% </td> <td style="width: 50%; padding: 5px; vertical-align: top;"> External, Semester End Examination : 60% Individual Passing in Internal and External Examination </td> </tr> </table>	Internal Continuous Assessment: 40%	External, Semester End Examination : 60% Individual Passing in Internal and External Examination
Internal Continuous Assessment: 40%	External, Semester End Examination : 60% Individual Passing in Internal and External Examination		

13	अंतर्गत सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (Internal Continuous Assessment) : ४० गुण अंतर्गत मूल्यांकनाचे स्वरूप (Format of Internal Assessment) : चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / नियतकार्य (Assignment) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा यांपैकी कोणत्याही पद्धतीचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन)	बहिर्गत परीक्षा (External Examination) : ६० गुण (वेळ : दोन तास) बहिर्गत परीक्षेच्या प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप (Format of Question Paper) : - प्रत्येकी १५ गुणांचे सहा प्रश्न विचारावेत. विद्यार्थ्यांनी चार प्रश्नांची उत्तरे लिहावीत. पहिल्या पाच प्रश्नांपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहिणे आवश्यक आहे. सहावा प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे. - पहिले चार प्रश्न हे प्रत्येक घटकावर आधारलेले दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे व अंतर्गत पर्याय देणारे असावेत. - प्रश्न क्रमांक पाच हा सर्व घटकांवर आधारित टिपांचा असावा. चारपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहाव्यात. - प्रश्न क्रमांक सहा हा अनिवार्य असून तो सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. या प्रश्नामध्ये प्रत्येक घटकावर पाच प्रश्न विचारावेत. विद्यार्थ्यांनी एकूण वीस वस्तुनिष्ठ प्रश्नांपैकी कोणत्याही पंधरा प्रश्नांची उत्तरे लिहावीत.
----	---	--

समिती सदस्यांची स्वाक्षरी (Signatures of Team Members)

अनुक्रमांक	नाव	समिती सदस्य	स्वाक्षरी
१.	डॉ. सतीश कामत	अध्यक्ष, मराठी अभ्यास मंडळ	
२.	डॉ. शीतल पावसकर भोसले	समन्वयक	
३.	डॉ. अश्विनी तोरणे	सदस्य	
४.	डॉ. नीलांबरी कुलकर्णी	सदस्य	
५.	प्रा. शैलेश भिमसिंग औटी	सदस्य	

Syllabus
B.A. (Marathi Major)
(Semester - III)

Title of Paper: ललित गद्य या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास

Sr. No.	Heading	Particulars
1	अभ्यासक्रमाचे वर्णन (Description of the Course) :	राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण - २०२० नुसार कला शाखेत तिसऱ्या सत्रासाठी (M1 या प्रारूपांतर्गत) मराठी मुख्य (Marathi Major) विषयाची निवड करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना 'ललित गद्य या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास' (श्रेयांकने ४) या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन करणे अनिवार्य आहे. कविता, नाटक, कथा, कादंबरी, चरित्र, आत्मचरित्र आणि ललित गद्य हे विविध साहित्यप्रकार आहेत. या साहित्यप्रकारांपैकी 'ललित गद्य' हा वैशिष्ट्यपूर्ण साहित्यप्रकार आहे. लेखकाचे वैविध्यपूर्ण अनुभव, चिंतन आणि जीवनदृष्टी यांमधून ललित गद्य आकारास येते. 'ललित गद्य या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास' (श्रेयांकने ४) या अभ्यासपत्रिकेतील पहिल्या व दुसऱ्या घटकांत 'ललित गद्य' या साहित्यप्रकाराचा तात्त्विक परिचय करून देणे अभिप्रेत आहे. तसेच तिसऱ्या व चौथ्या घटकांत दोन ललित गद्यपर साहित्यकृतींमधील निवडक ललित गद्य लेखांचा अध्ययनासाठी समावेश करण्यात आला आहे.
2	Vertical :	Major
3	Type :	Theory
4	Credit:	04 Credits (1 Credit = 15 Hours for Theory or 30 Hours of Practical Work in a Semester)
5	Hours Allotted :	60
6	Marks Allotted :	100
7	अभ्यासक्रम उद्दिष्टे (Course Objectives) :	१. ललित गद्य या साहित्यप्रकाराची संकल्पना आणि स्वरूपवैशिष्ट्ये समजावून सांगणे. २. ललित गद्य या साहित्यप्रकाराचे घटक स्पष्ट करणे. ३. ललित गद्याचे प्रकार आणि मराठी ललित गद्यातील विविध प्रवृत्तींचा परिचय करून देणे. ४. निवडक ललित गद्यपर लेखांचे आशय आणि रचनादृष्ट्या आकलन व विश्लेषण करणे. ५. निवडक ललित गद्यपर लेखांमधून व्यक्त होणारे चिंतन आणि मूल्यदृष्टी स्पष्ट करणे.

8	अभ्यासक्रम निष्पत्ती (Course Outcomes) : - विद्यार्थ्यांना ललित गद्य या साहित्यप्रकाराची संकल्पना आणि स्वरूपवैशिष्ट्ये समजतील. - विद्यार्थ्यांना ललित गद्य या साहित्यप्रकाराचे घटक स्पष्ट होतील. - विद्यार्थ्यांना ललित गद्याचे प्रकार आणि मराठी ललित गद्यातील विविध प्रवृत्तींचा परिचय होईल. - विद्यार्थ्यांमध्ये निवडक ललित गद्यपर लेखांचे आशय आणि रचनादृष्ट्या आकलन व विश्लेषण करण्याच्या क्षमता विकसित होतील. - विद्यार्थ्यांना निवडक ललित गद्यपर लेखांमधून व्यक्त होणारे चिंतन आणि मूल्यदृष्टी स्पष्ट होईल.
9	अभ्यासक्रम घटक (Modules) : घटक एक : 'ललित गद्य' या साहित्यप्रकाराचा तात्त्विक परिचय (भाग - १) अ) ललित गद्य : संकल्पना व स्वरूप आ) ललित गद्याचे घटक : 'मी'त्वाचा प्रदेश, विषयवस्तूचा प्रदेश, अनुभवविश्व, भाषा (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन १) घटक दोन : 'ललित गद्य' या साहित्यप्रकाराचा तात्त्विक परिचय (भाग - २) अ) ललित गद्याचे प्रकार : लघुनिबंध, व्यक्तिचित्रणे, स्मरणपर निबंध, आठवणी, अनुभव, प्रवासवर्णन आ) मराठी ललित गद्यातील विविध प्रवृत्ती : काव्यात्म ललित गद्य, वैचारिक ललित गद्य, संशोधनपर ललित गद्य (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन १) घटक तीन : निवडक ललित गद्यपर लेखांचा अभ्यास (भाग - १) ऋणानुबंध : यशवंतराव चव्हाण ('ऋणानुबंध' या ललित गद्यपर साहित्यकृतीतील निवडक १० लेख) १. सोनहिरा २. कुलसुम दादी ३. काही छंद : काही श्रद्धा ४. स्वातंत्र्य आंदोलन ५. संयुक्त महाराष्ट्र निर्मितीचे काही पूर्वक्षण ६. महात्माजी व महाराष्ट्र ७. पुण्यवंत नीतिवंत जाणता राजा ८. मराठीचे सर्वसंग्राहक स्वरूप ९. साहित्य आणि प्रबोधन १०. चरित्रे आणि आत्मचरित्रे (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन १) घटक चार : निवडक ललित गद्यपर लेखांचा अभ्यास (भाग - २) रूपोत्सव : अरुणा ढेरे ('रूपोत्सव' या ललित गद्यपर साहित्यकृतीतील निवडक १० लेख) १. जगाचा जन्मोत्सव

	२. दिग्विजयी रामकथा ३. निर्माणशक्तीची पूजा ४. यक्षरात्र ५. मन-यमुनेच्या तीरावर ६. मदनाचा महोत्सव ७. तोच चंद्रमा नभात ८. चाफा फुली आला फुलून ९. कमळांचे दिवस १०. रूपोत्सव (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन १)	
10	पाठ्य ग्रंथ (Text Books) : १. ऋणानुबंध, यशवंतराव चव्हाण, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, ई बुक आवृत्ती - २००६. किंवा ऋणानुबंध, यशवंतराव चव्हाण, रोहन प्रकाशन, पुणे, २०१३. २. रूपोत्सव, अरुणा ढेरे, सुरेश एजन्सी, पुणे, १९८८.	
11	संदर्भ ग्रंथ (Reference Books) : १. ललित गद्याचे तात्त्विक स्वरूप आणि मराठी लघुनिबंधाचा इतिहास, आनंद यादव, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, १९९५. २. लघुनिबंध ते मुक्तगद्य, वि. शं. चौधुले, मॅजेस्टिक प्रकाशन, मुंबई, २००२. ३. ललित गद्य लेखन : स्वरूप, आकलन आणि वाटचाल, रंजना कदम, Pustakmarket.com, ई बुक आवृत्ती, जानेवारी २०२१. ४. 'ललित गद्य', चंद्रशेखर जहागीरदार, साहित्य: अध्यापन आणि प्रकार, (संपा.) श्री. पु. भागवत व अन्य, पॉप्युलर प्रकाशन व मौज प्रकाशन, मुंबई, १९८७. ५. 'संकीर्ण ललित गद्य', गो. म. कुलकर्णी, महाराष्ट्र साहित्य पत्रिका, जानेवारी-मार्च १९६०. ६. '१९६० ते १९८५ मधील ललित गद्य', शांता शेळके, ललित, मुंबई, ऑगस्ट १९८८.	
12	Internal Continuous Assessment: 40%	External, Semester End Examination : 60% Individual Passing in Internal and External Examination
13	अंतर्गत सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (Internal Continuous Assessment) : ४० गुण अंतर्गत मूल्यांकनाचे स्वरूप (Format of Internal Assessment) : चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / नियतकार्य (Assignment) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा यांपैकी कोणत्याही पद्धतीचा अवलंब	बहिर्गत परीक्षा (External Examination) : ६० गुण (वेळ : दोन तास) बहिर्गत परीक्षेच्या प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप (Format of Question Paper) : १. प्रत्येकी १५ गुणांचे सहा प्रश्न विचारावेत. विद्यार्थ्यांनी चार प्रश्नांची उत्तरे लिहावीत. पहिल्या पाच प्रश्नांपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहिणे आवश्यक आहे.

करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल.
(प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन)

सहावा प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

२. पहिले **चार** प्रश्न हे प्रत्येक घटकावर आधारलेले दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे व अंतर्गत पर्याय देणारे असावेत.
३. प्रश्न क्रमांक **पाच** हा सर्व घटकांवर आधारित टिपांचा असावा. **चार**पैकी कोणत्याही **दोन** टिपा लिहाव्यात.
४. प्रश्न क्रमांक **सहा** हा **अनिवार्य** असून तो सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. या प्रश्नामध्ये प्रत्येक घटकावर **पाच** प्रश्न विचारावेत. विद्यार्थ्यांनी एकूण **वीस** वस्तुनिष्ठ प्रश्नांपैकी कोणत्याही **पंधरा** प्रश्नांची उत्तरे लिहावीत.

समिती सदस्यांची स्वाक्षरी (Signatures of Team Members)

अनु.	नाव	सदस्य	स्वाक्षरी
१.	डॉ. सतीश कामत	अध्यक्ष, मराठी अभ्यास मंडळ	
२.	डॉ. निधी पटवर्धन	समन्वयक	
३.	डॉ. विनोद कुमरे	सदस्य	
४.	डॉ. नीतीन रिंढे	सदस्य	
६.	डॉ. शरयू असोलकर	निमंत्रित सदस्य	

Vertical - 4

VSC

Syllabus
B. A. (Marathi - VSC)
(Semester - III)

Title of Paper : अंकीकरण (डिजिटायझेशन)

Sr. No.	Heading	Particulars
1	अभ्यासक्रमाचे वर्णन (Description of the Course)	राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण - २०२० नुसार विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासाचा (Wholistic Development) भाग म्हणून व्यावसायिक कौशल्य अभ्यासक्रम (Vocational Skill Course) या स्तंभांतर्गत कौशल्यकेंद्री अभ्यासक्रम अपेक्षित आहे. हा संदर्भ लक्षात घेऊन सत्र तीनसाठी 'अंकीकरण (डिजिटायझेशन)' (श्रेयांकने२) या अभ्यासपत्रिकेची आखणी करण्यात आली आहे. फक्त M1 या प्रारूपांतर्गत अध्ययन करणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी ही अभ्यासपत्रिका उपलब्ध आहे. विद्यार्थ्यांना अंकीकरणाच्या (डिजिटायझेशन) प्रक्रियेची ओळख करून देणे व त्याची सद्यःकालीन गरज लक्षात आणून देणे ही या अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे आहेत. अलीकडे विविध कागदपत्रे, छायाचित्रे स्कॅन करून भ्रमणध्वनीमध्ये (मोबाईल), संगणकात किंवा संगणकीय अवकाशात (क्लाउड) साठविली जातात. ही माहिती आणि छायाचित्रे आवश्यकतेनुसार वापरता येतात तसेच या सामग्रीचे पुन्हा मुद्रणही करता येते. संबंधित कागदपत्रे आणि छायाचित्रे जवळ नसताना मूळ कागदाचे डिजिटाइज्ड रूप उपयोगास येते. स्कॅनिंगची ही प्रक्रिया म्हणजे 'डिजिटायझेशन' होय. कागदपत्रांसारख्या पारंपरिक स्वरूपात साठवलेल्या माहितीचे संवर्धन करण्यासाठी 'अंकीकरण' (डिजिटायझेशन) या तंत्राची निर्मिती व विकास झाला. संगणक आणि महाजाल तंत्रज्ञानाच्या विकासाबरोबर ज्ञान व माहितीचा संग्रह व संवर्धन करण्याची क्षमता गतीने वाढली आहे, वाढत आहे. 'अंकीकरण' (डिजिटायझेशन) या संगणकीय तंत्रज्ञानाच्या आधारे जुनी, जीर्ण झालेली, दुर्मीळ पुस्तके, विविध क्षेत्रांतील कागदपत्रे, मोठमोठ्या ग्रंथालयांतील ग्रंथभांडार आदींचे संवर्धन व जतन करणे शक्य झाल्यामुळे या माहितीचे आयुर्मान वाढत आहे. त्यामुळे 'अंकीकरण' (डिजिटायझेशन) या तंत्राचा इतिहास व विकास, त्यासाठी लागणारी तंत्रसाधने, 'अंकीकरणा'ची वापरक्षेत्रे, या क्षेत्राचे महत्त्व व आव्हाने यांचा विद्यार्थ्यांना परिचय होणे व्यावहारिकदृष्ट्या उपयुक्त ठरते. या तंत्राचा परिचय झाल्यामुळे विद्यार्थ्यांना भविष्यकाळात रोजगार व व्यवसायाच्या संधी उपलब्ध होऊ शकतात. (टीपः 'डिजिटलायझेशन' ही बृहद् संकल्पना असून 'डिजिटायझेशन' हा या प्रक्रियेतील एक महत्त्वाचा टप्पा आहे. प्रस्तुत अभ्यासपत्रिकेत 'डिजिटायझेशन' या तांत्रिक क्षेत्राचा परिचय करून देणे अभिप्रेत आहे.)
2	Vertical :	Vocational Skill Course

3	Type :	Theory
4	Credit :	2 Credits (1 Credit = 15 Hours for Theory or 30 Hours of Practical Work in a Semester)
5	Hours Allotted :	30 Hours
6	Marks Allotted:	50 Marks
7	अभ्यासक्रम उद्दिष्टे (Course Objectives) : १. अंकीकरण (डिजिटायझेशन) या तांत्रिक क्षेत्राचे स्वरूप समजावून सांगणे. २. अंकीकरण (डिजिटायझेशन) या क्षेत्राचे महत्त्व व या क्षेत्रातील आव्हानांचा परिचय करून देणे. ३. अंकीकरणाच्या (डिजिटायझेशन) क्षेत्रविविधतेची ओळख करून देणे. ४. अंकीकरण (डिजिटायझेशन) या क्षेत्रातील व्यावसायिक संधींचा परिचय करून देणे.	
8	अभ्यासक्रम निष्पत्ती (Course Outcomes) : १. विद्यार्थ्यांना अंकीकरण (डिजिटायझेशन) या तांत्रिक क्षेत्राचे स्वरूप समजेल. २. विद्यार्थ्यांना अंकीकरण (डिजिटायझेशन) या क्षेत्राचे महत्त्व व या क्षेत्रातील आव्हानांचा परिचय होईल. ३. विद्यार्थ्यांना अंकीकरणाच्या (डिजिटायझेशन) क्षेत्रविविधतेची ओळख होईल. ४. विद्यार्थ्यांना अंकीकरण (डिजिटायझेशन) या क्षेत्रातील व्यावसायिक संधींचा परिचय होईल.	
9	अभ्यासक्रम घटक (Modules) : घटक १ : अंकीकरण (डिजिटायझेशन) : संकल्पना व स्वरूप अ) अंकीकरण (डिजिटायझेशन) : संकल्पना व साधने - अंकीकरणाची (डिजिटायझेशन) संकल्पना - अंकीकरणाचा (डिजिटायझेशन) इतिहास व विकास : १. संगणक तंत्रज्ञानाचा उदय २. स्कॅनिंग आणि डिजिटल इमेजिंगची सुरुवात ३. आंतरजालाचा उदय व प्रभाव ४. बृहद् डिजिटायझेशनचे प्रकल्प ५. डिजिटायझेशनचा वैश्विक प्रभाव ६. भारतातील डिजिटायझेशनचा इतिहास - अंकीकरणाची (डिजिटायझेशन) साधने : १. भौतिक साधने (हार्डवेयर्स) २. संगणकप्रणाली साधने (सॉफ्टवेयर्स) ३. आंतरजालीय साधने (नेटवर्क व इंटरनेट) ४. डिजिटल हक्क व्यवस्थापन (डिजिटल राइट मॅनेजमेंट) आ) अंकीकरण (डिजिटायझेशन) : महत्त्व व आव्हाने - अंकीकरणाचे (डिजिटायझेशन) महत्त्व : १. सामग्रीचे दीर्घकालीन जतन २. सुलभता ३. वैश्विकता ४. सांस्कृतिक व ऐतिहासिक वारसा जतन ५. शिक्षण व संशोधन सामग्रीची उपलब्धता ६. प्रशासकीय गतिमानता ७. आर्थिक बचत ८. पर्यावरण संरक्षण - अंकीकरणामधील (डिजिटायझेशन) आव्हाने : १. पायाभूत सुविधांचा अभाव २. डिजिटल साक्षरतेचा अभाव ३. सायबर सुरक्षा व विदा (Data) गोपनीयता ४. आर्थिक गुंतवणूक ५. सामाजिक व सांस्कृतिक अडथळे ६. कायदेशीर व नियामक आव्हाने ८. तांत्रिक आव्हाने	

	(६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन १)	
	घटक २ : अंकीकरणाची (डिजिटायझेशन) क्षेत्रविविधता व विविध क्षेत्रांतील डिजिटल परिवर्तन	
	अ) १. शिक्षण २. संशोधन ३. प्रशासन ४. सरकारी दस्तऐवज ५. व्यवसाय व उद्योग ६. कायदा व न्याय व्यवस्था ७. आरोग्य सेवा आ) १. ग्रंथालये २. संग्रहालये ३. वृत्तपत्रे ४. विविध कलाक्षेत्रे ५. चित्रपट क्षेत्र ६. मनोरंजन क्षेत्र (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन १)	
10	पाठ्य ग्रंथ (Text Books) : N.A.	
11	संदर्भ ग्रंथ (Reference Books) : 1. <i>Basics Of Digitization</i> , K.Sanjeev, Ess Ess Publication, New Delhi, 2017. 2. https://youtu.be/8Som-Y37V4w?si=zIUZ7pLlz3wtzYDo 3. https://youtu.be/sAGScPV57A8?si=f9BBTnLHRbSk5kzW 4. https://youtube.com/playlist?list=PLUwal4tAEZjSaTQjTE1JvofToG6pnN7XH&si=F7fJf5_muwkNJRRt 5. https://www.pfu-us.ricoh.com/blog/book-digitization?srsId=AfmBOoqMjmVU0FCSSWWZzIDanHPwLhwwzYdOa1w6EzyO_PPjOo_vODUH3V	
12	Internal Continuous Assessment: 40%	External, Semester End Examination 60% Individual Passing in Internal and External Examination
13	अंतर्गत सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (Internal Continuous Assessment) : २० गुण अंतर्गत मूल्यांकनाचे स्वरूप (Format of Internal Assessment) : चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / नियत कार्य (Assignment) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा यांपैकी कोणत्याही पद्धतीचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन)	बहिर्गत परीक्षा (External Examination) : ३० गुण (वेळ : एक तास) बहिर्गत परीक्षेच्या प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप (Format of Question Paper) : १. प्रत्येकी १५ गुणांचे एकूण तीन प्रश्न विचारावेत. त्यांपैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवावेत. २. पहिले दोन प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. दोन्ही घटकांवर आधारित १५ गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले दोन प्रश्न विचारावेत. ३. तिसरा प्रश्न हा घटक क्रमांक एक व दोनवर आधारित १५ गुणांचा वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. प्रत्येक घटकावर दहा याप्रमाणे एकूण वीस प्रश्न विचारावेत. विद्यार्थ्यांनी कोणतेही पंधरा प्रश्न सोडवावेत.

समिती सदस्यांची स्वाक्षरी (Signatures of Team Members)

अनु.	नाव	सदस्य	स्वाक्षरी
१.	डॉ. सतीश कामत	अध्यक्ष, मराठी अभ्यास मंडळ	
२.	डॉ. अश्विनी तोरणे	समन्वयक	
३.	डॉ. नीलांबरी कुलकर्णी	सदस्य	
४.	डॉ. रवींद्र बेंबरे	सदस्य	
५.	डॉ. विकास पाटील	निमंत्रित सदस्य	